

Кубах Л.В.

студент,

Науковий керівник: Кашшай О.С.

старший викладач,

Інститут мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МОТИВУ СНУ В ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

Дослідження і теоретичне обґрунтуванні місця та ролі мотиву сну в творчості сучасних художників є надзвичайно важливим, оскільки сон та його інтерпретації з давнини і по сьогодні залишаються однією з ґрунтовних тем в образотворчому мистецтві. Мотив сну, інтерпретований в різні часи як містичний, перехідний між світами, такий, що відкриває внутрішній зір на суть речей і дозволяє побачити істину, хвилював митців здавна і спонукав їх відшукувати образотворчі інструменти для втілення. Синтез «поєднуваного з непоєднуваним» – світу реального з ірреальним, матеріального з духовним відбувався у творчості художників не стільки під впливом реального, скільки від ірреального сприйняття довколишнього світу. Мотив сну завжди допомагав майстрам суттєво розширити зміст творів.

Мотив сну присутній ще античних міфах, в яких біля трону Аїда, бога царства похмурого, завжди знаходився юний бог сну Гіпноз. Він нечутно носить на своїх крилах над землею з маківками в руках і лле з рога снотворний напій. Згідно міфів, йому не можуть опиратися ні смертні, ні боги, ні навіть громовержець. Зевс:

Витають у похмурому царстві Аїда і боги сновидінь. Є серед них боги, які дають віщі і радісні сновидіння, але є боги і страшних, гнітючих сновидінь, що лякають і мучать людей. Є боги і облудних снів, вони вводять людину в оману і часто ведуть її до загибелі [2, с. 16].

Доба Ренесансу, вивчаючи античність, продовжила розглядати тему сну. В його картині світу мотив сну набуває продовження у вигляді міфологічних тем з символічним підтекстом – як вибір подальшого шляху людини, визначення його долі. Суть такого трактування відображена в творі Рафаеля Санті (1483-1520) «Сонний лицар» (1504), де зображено стомленого дорогою лицаря, що заснув, опершись на червоний щит. Поруч з лицарем знаходяться фігури двох жінок, які втілюють в собі насолоду (Венера) і чесність (Міневра). Богині протягують юнакові квітку і книгу, та символізують два протилежних вибори, між якими має обрати лицар.

Прийнято вважати, що в мистецтві Нового часу відкривають теми, пов'язані з сновидіннями, роботи Фюслі Йоганна Генриха (1741-1825), який близько 1782 р. створив свої найвідоміші роботи під назвою «Нічне жахіття» і «Відьми» (Макбет). В його інтерпретації сон пов'язаний скоріше із сном розуму. Твори вирізняються фантазійністю, поєднанням гротеску на грані карикатури, чортівні та зовнішнього реалізму життєвих деталей, наділених містичним

підтекстом. Великий вплив на художника здійснив готичний роман, але в основному митець черпав натхнення і сюжети з поезій В. Шекспіра та Дж. Мільтона. Особливою силою вирізняються жіночі образи, сповнені тайною значимістю.

В українському народному мистецтві мотиви сну з'являлись в картинах М. Приймаченко (1909-1997), творчість якої являє собою феномен дивовижного сплаву фантазії, інтуїції, підсвідомого, коли відчиняється «будиночок чаклунки» і звідти виходять у світ її небувалі, часом химерні образи [1, с. 6]. Нерідко та чи інша композиція народжувалась в її уяві і снах.

Інтерпретацію мотиву сну можна прослідкувати в творчості сучасних українських художників. Так, наприклад Микола Сіробаба (род. 1944) в полотні «Сон дитинства» (1989) змальовує свій дитячий сон, у якому втілюються далекі хлопчачі переживання власного польоту на неприборканому скакуні в небі. В його творчості сон трактується як мрія, спогади, що надихають.

Міфопоетичним характером наповнені роботи художника Олександ Цугорка (род. 1973) на теми сну. Вони наскрізь пройняті природною, сакральною і міфологічною символікою, як, наприклад, у роботі «Сон Орфея» (ДАТА). Постаті в його роботах взяті із життя, наповненні естетизмом, філософією, одухотвореністю і витонченістю. Його малярські композиції постають із джерел знайомої йому закарпатської національної традиції і культури.

Художник кераміки Віра Сіробаба-Климко (род. 1978) привертає у своїй творчості увагу до тієї фауни, на яку ми не звикли озиратися, але часто трактує її через тему сну. Феноменальним володінням матеріалом позначено серію її пластів «Загадкові сни» (1996), яка продовжує тему природи і дивовижних створінь. Допитливість мисткині «вибудовує» образи дивних комах, збільшених до неймовірних розмірів. У зображенні бабки (динамічна композиція, побудована на перехрещенні діагоналей) – чудовий приклад виявлення багатючих якостей порцеляни: матеріал, до якого ми звикли як до твердого, цілісного у своїх об'ємах і однозначного у своїй колірній характерності, раптом набуває вишуканої тонкості, внутрішнього сяння, яке здається прозорістю, виняткової пластичності й спроможності прибирати будь-яку форму. Павучок серед трав і листя з неодмінними кульками – символами життя є об'єктом зображення у трьох пластах: як майстер, як творець, як архітектор гармонії. І тут чисто людське захоплення природою і вболівання за екологію Землі переплітаються з філософськими роздумами про природу досконалості. Рельєфне ліплення пелюсток, пагонів і ліній, ємкостей і форм, широка палітра технічних і художніх засобів, дивовижна майстерність автора у поводженні з порцеляною створюють метафори багатства і пишноти, безкінечності проявів життя лісового організму, образ казкового земного Всесвіту. Все це трактовано скрізь призму мотивів містичних сновидінь.

Список використаних джерел:

1. Велігоцька Н. Марія Приймаченко: Альбом. – Київ, 1994. – 132 с.
2. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції. – Київ. – 416 с.